

Laermans, Rudi. *Moving Together: Theorizing and Making Contemporary Dance*, Amsterdam: Valiz (Antennae), 2015, 429 p. (ISBN 978 90 78088 52 3)

In de uitgebreide inleiding van zijn recentste boek wijst socioloog en danstheoreticus Rudi Laermans de lezer erop dat 'Moving Together' vooral geen theorieboek is, maar dat het eerder een oefening betreft in de empirisch gefundeerde theorievorming rond hedendaagse dans (38). Die oefening resulteerde zonder meer in een dikke pil. Over maar liefst 400 bladzijden bewegen we ons samen met Rudi Laermans doorheen de ontwikkeling van de hedendaagse dansscène in Vlaanderen. Laermans heeft dan ook verschillende jaren aan het boek geschreven. Hij recycleerde materiaal sinds het begin van zijn 'tweede' carrière als dansliefhebber en theoreticus, naast zijn functie aan de KULeuven als professor sociologie. Dit traject ging zowat gepaard met het ontstaan van hedendaagse dans in Vlaanderen tijdens de zogenaamde 'Vlaamse Golf' in de jaren tachtig. Vanaf de jaren negentig is Laermans actief als danscriticus en schrijft hij regelmatig essays in periodieken zoals *Etcetera* of *Witte Raaf*. Vanaf het ontstaan van P.A.R.T.S., de hedendaagse dansschool van Anne Teresa De Keersmaeker in Brussel, in 1995 werkt hij tevens als gastdocent aan de internationale dansschool voor de lessen theorie. Deze korte 'dubbele' carrièreschets van Laermans verklaart waarom zijn nieuwste publicatie uit twee delen bestaat: het eerste deel van zijn boek behandelt verschillende dansvoorstellingen op een danswetenschappelijke wijze terwijl het tweede deel van 'Moving Together' de sociale verhoudingen binnen de danswereld, en specifiek binnen het 'maken van een voorstelling', in beschouwing neemt.

'Moving Together' opent met een uitvoerige inleiding waarin Laermans reflecteert over zijn kennismaking met de hedendaagse dansscène en de ontwikkeling van hedendaagse dans in Vlaanderen. Op gevatte wijze beschrijft hij zijn persoonlijke verhouding met de scène sinds de jaren tachtig, waardoor de lezer gelijktijdig een uitgebreide introductie krijgt over de geschiedenis van hedendaagse dans, van haar wortels in 'pure dance' en 'minimalism' aan het New Yorkse Judson Church Theatre tot de collaboratieve danspraktijken in het huidige postfordistische projectregime. Het eerste deel van zijn boek is opgedeeld in drie 'bewegingen' die Laermans onderscheidt binnen de hedendaagse

dansscène. Aan de hand van diepgaande analyses van enkele concrete voorstellingen theoretiseert Laermans de drie bewegingen vanuit zijn eigen helder filosofisch denkkader. Dit deel is opgedeeld in duidelijk afgebakende hoofdstukken en onderbouwd met concepten van Giorgio Agamben, Gilles Deleuze en Niklas Luhmann. Zo vormt de notie van 'potentialiteit' van Agamben samen met de systeemtheorie van Luhmann de rode draad doorheen het boek. Daarnaast introduceert Laermans een aantal nieuwe begrippen die ongetwijfeld bruikbaar zijn binnen de tak van de danswetenschappen alsook binnen de kunstsociologie, zoals onder meer 'reflexive dance' (als alternatief voor wat te vaak bestempeld wordt als 'conceptuele dans'), 'the choreographer's gaze', 'the collaboratory' en 'commoning'. In het tweede deel van het boek verschuift de focus naar het maken van de dansvoorstellingen. Met de systeemtheorie van Luhmann in het achterhoofd onderzoekt Laermans hoe het maken van zo'n voorstelling in zijn werk gaat en zoomt hij in op de samenwerkingsverbanden tussen de choreograaf en de danser. Hij bestudeert de verhouding tussen beide sinds 1995 toen hij bij het dansgezelschap Rosas mocht observeren tijdens het werkproces van de voorstelling *Verklärte Nacht*. Sinds die periode is Laermans gefascineerd door zijn positie als 'sociologist-turned-ethnographer' (294) en bestudeert hij de creatieprocessen binnen danswereld aan de hand van langdurige observaties en diepte-interviews. Hij verrichtte eigenlijk een soort levenslang veldwerk dat resulteerde in zijn huidige publicatie 'Moving Together'. Het boek benadert dan ook voornamelijk kunst als werk eerder dan het kunstwerk. Daarin ligt precies het belang van Laermans' nieuwste boek.

Er is een groot gebrek aan inzicht over de manier waarop gewerkt wordt binnen de hedendaagse dansscène. Er bestaan een aantal publicaties rond werken in de kunstsector, maar het enige sociologische werk dat zich concentreert op de hedendaagse dansscène – 'Danser' van Pierre-Emmanuel Sorignet – dateert van 2010 en onthult voornamelijk de werking binnen de Franse hedendaagse dansscène en de motiveringen van haar dansers. Omdat Sorignet zelf ook danser is naast zijn beroep als socioloog, kon hij langdurig observeren en diepte-interviews maken vanuit een insiderpositie. Op een gelijkaardige manier is het werk van Laermans een bijdrage met een enorme meerwaarde voor danswetenschappen zowel als voor sociologie, omdat hij de scène immers ook